

BUXARANIŇ ARDAQLÍ PERZENTÍ HIKMAT RAJABOVŇÍŇ ÓMIRI HÁM DÓRETIWSHILIGI

(1950-1975-jillar kesiminde)

Ongarbaeva Larisa Amanbay qizi

Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nókis filialınıń
Saz atqarıwshılıǵı (xalıq sazları) jónelisiniń 4-kurs studentı.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13814107>

Annotaciya. *Bul maqalada ustaz, kompozitor, belgili dirijyor, “Shuhrat” medalınıń iyesi. Qaraqalpaqstan Respublikasına miynet sıńdirgen jaslar ustazi, proffessor Hikmat Rajabov ómiri hám dóretiwshiligi.*

Gilt sózler: *Muzıka, orkestr, dirijyor, ustaz, shákirt, konservatoriya, koncert.*

THE LIFE AND CREATION OF HIKMAT RAJABOV, THE PRECIOUS SON OF BUKHARA

Abstract. *In this article, the master, composer, conductor, recipient "Shuxrat" of the Medal of Honor. Teacher of youth for the Republic of Karakalpakstan, Professor Hikmat Rajabov.*

Key words: *music, orchestra, conductor, master, conductor, conservatory, concert.*

ЖИЗНЬ И ТВОРЕНИЕ ХИКМАТА РАДЖАБОВА, ДРАГОЦЕННОГО СЫНА БУХАРЫ

Аннотация. *В этой статье мастер, композитор, обозначено дирижёр, обладатель медали “Шухрат”. Учитель молодежи, профессор Хикмат Ражабов, заслуженный деятель Республики Каракалпакстан.*

Ключевые слова: *Музыка, оркестр, дирижер, мастер, ученик, консерватория, концерт.*

Bugingi kúnde Ózbekstanniń jańa rawajlanıw dáwiri, súyenishin jaratıp atirmiz. Bunda bızın eń jaqın kómekshimiz ustaz hám tárbiyashilar, ilimiy hám dóretiwshi zıyalılar bolıp esaplanadı. Xalqımızdın mádeniy dárejesin asırıw, insaniy pikirler, ana wataǵa degen sadıqlıq ruwxında tárbiyalawda muzıka kórkem óneriniń ornı júdá úlken bolıp tabıladı. Áwelen bar insan ózi gózzalıqtı seze alatuǵın, pák kewil iyesi bolıwı kerek.

Bay muzikalıq miyrasımızdı asrap abaylawda hám rawajlanıwi ushin usı jóneliste iskerlik kórsetken kompozitor hám bastakorlar, qosıqshi hám sazendeler óz dóretiwshilik iskerligin alıp barıp, Ózbekstanniń muzıka kórkem óneri rawajlanıwında óz úlesin qosıp kelmekte.

Ózbekstanda 2020-jıl 1-fevralda kompozitorlar hám bastakorlar aǵzası, ajayıp sazende hám tárbiyashı qabiletli dirijyor, hám taniqlı jámiyetlik ǵayratker, mehriban ustaz Hikmat Rajabov tuwılıwına 70 jıl boldı. Bugingi kúnde Hikmat Rajabov “Shuhrat” medalınıń iyesi, Qaraqalpaqstan Respublikasına miynet sıńgen jaslar ustazi, professor ataqların alıwǵa miyassar boldı.

1950-jıl 1-fevralda Buxara wálayatı Buxara rawonı atbazar QFY “Shiribadan” awılında jumisshi diyhan shańaraǵında on jıldan berı intizarlıq penen kútken perzentı dunyaǵa keldi. Oǵan ata-anası quwanıp, Hikmatjon dep at qoydı. “Balamız halal pak bolsın, ómiri hikmetlerge tolsın” – dep niyet qıldı.

Anası Zevarxon apa Ahmedova (1912-1975) hár kúni balasına ájayip erteklerdi aytip beretuǵın bolǵan. Bala anasınıń tizzsine basın qoyıp, bul erteklerdi esitiwdi suyer edı. Onıń

hayyiwlerin, qosiqlarin tiñlap, bul siyqirli ájayip dawislarin esitip uyxlap qalğanin sezbey qalar edi. Anasi óziniñ saldamlılıǵı, insanlarǵa muhabbati, nama hám qosiqlarǵa qizigiwshañlıǵı menen balasiniñ qalbinde muzikaǵa iqlasin oyatadi.

Atasi Juma Rajabov (1900-1985) Shashmaqom hám eski qosiqlar ishqipazi edi. Radio tolqinlari arqali Mámurjon Uzoqov, Komiljon Otaniyozovlar atqariwındaǵı qosiqlar jañraqanda, olarǵa qosilip aytar edi. Balasin kitab hám ilimge ishqipaz, qiziqtirip tarbiyaladı. Hikmatjon tarbiyasında atası alip kelip bergin kitaplardıñ hám áhmiyeti úlken boldı. Ata nasihatlarınan muzikashi bolıw ushın hám álbette oqıw, izleniw kerekligin Hikmatjon balalıǵınan aq tusinip jetti.

Hikmat Rajabov orta mektepte oqıp júrgen kezlerinde olardıñ awilinda Usmon Salixovlar shañaraǵı kóship keledi. Jas Hikmat olardıñ shañaraǵında balalayka sazın kórip qalip, oǵan qizıǵa baslaydı. Balanıñ usı sazǵa qizigiwın kórgen Usmon aǵa oǵan balalayka sazında shertiwdı úyretedi. Atasi balasına rubob sazın alıp beriw niyetinde boladı. Biraq balasiniñ muzikaǵa mehri balalıǵı sebepli sabri shidamay qolbala rubob sazın jasap ata-ansi úkelerine qosıq aytıp beretin bolǵan.

Usi tárizde ol mekteptegi háweskerler tógeresine qatnap rubob shertiwdı úyrenedi hám mektepler ara ótkeriletin turli kórik tanlawlarda qatnasıp, jeñislikke eriser edi.

Muzikaǵa daslepki hawesi áne sonda baslandı. Aqıl-zakawati, ótkir ziyinli bilimge shañqaq bala mektep jillarında muzikadan tisqari, ádebiyat, tariyx, filasofiyaga qizigiwi joqari edi. Hikmat Rajabov daslepki muzikalıq bilimlerin qalalıq mádeniyat úyi qasında iskerlik kórsetken kursta muǵallım Shavkat Subhonovadan aldı. Hikmatjonniñ oqıp atirǵan jillari Buxara mámleketlik muzika bilim jurti I-kurs studentı 1964-jil. Buxara qalasındaǵı Uluǵbek atli 20-orta mektepte 7-klass oqiwshisi 1966-jil.

1966-jilda orta mektepti tamamlaǵannan soñ Buxara mámleketlik muzika bilim jurti qabul qildi. Hámde kiriw imtahanlarin Ózbekistanda xizmet kórsetken artist, taniqli ustaz, bastakor sheber dirijyor, xalıq arbabi Ixtiyorov Ahmad Muxtorovich taniqli girjekshi sazende Vohidov Sami Vohidovich hámde tájriybeli dirijyor ustaz Badirov Boris Amirovichlar qabul qilip, bolashaq musiqashini tiñlaǵannan soñ bul balada keleshekte dirijyorliqqa mas qabileti barlıǵın bilip tiñlap qabullaydı.

1967-jil. Buxara qalasi. Buxara mámleketlik muzika bilim jurti II-kurs studentı. Oqıw orayında Hikmat Rajabov Ózbekstan xalıq bilimlendiriw aǵzasi taniqli kórkem óner muǵallım Hojiyev Momin Muxsinovich qolınan qashqar rubob sazi hám dirijyorliq qanigelıǵı boyınsha oqıdı. Ustazi shagirtin hárdayim maqtanish tutatuǵın edi.

Ózbekstanda xizmet kórsetken muǵallım maqamshunas Máfjon Toshpólatovtan bolsa shashmaqom sirlarin úyrendi. Keyinshelik Hikmat Rajabovtıñ jaratqan shigarmalarında Buxara shashmaqominiñ ózine tán usıl hám sesler úyǵınlıǵı óz ornin tawa basladı. Bilim jurti qabul qildi. Ustazi shagirtin hárdayim maqtanish tutatuǵın edi. Hikmat Rajabovtıñ qol hareketlerin diqqat penen qaraǵan Ahmadjon Ixtiyorov sabaq beretuǵın edi. Hikmat Rajabovtıñ qol hareketlerin diqqat penen qaraǵan Ahmadjon Ixtiyorov bul qabiletti oqiwshidan jaqsi dirijyor shigıwın aytti. Hikmat Rajabovtıñ kóz aldında ardaqlı kórkem ónershi, professor Muxtor Ashrafiy suwretlenedi hám keleshekte ullı dirijyor bolıwdı niyet qiladı.

1968-jil ol bilim jurtında oqiw menen birge birinshı máрте jumis iskerlıgın Sadridin Ayniy atli Buxara walayati muzikali drama hám komediya teatrında qashqar rubab sazı atqariwshisi sipatında baslaydı. 1969-1971-jıllar aralıǵında armiya qatarında xizmet etedi. 1971-jılda armiya xizmetinen qaytip, muzika bilim jurtında oqiwın dawam ettiredi. Hikmat Rajabov bilim jurtın jaqsi tamamlap 1973-jıl Tashkent mámleketlik konservatoriyasına xaliq sazları fakutetine oqiwǵa kiredi. Konservatoriyada qashqar rubabı qanıgeligi boyınsha jetekshi qanıgeliklerden biri professor Vasilev Feoktist Nikiforovich klasında dirijyorlıq qanıgeligi boyınsha taniqli kompazitor professor Nazarov Fattoh Vahobovich (1919-1982) tan bilim aladı. 1977-jıl Konservatoriyanın studentler orkestrinde Hikmat Rajabov dirijyorlıq qiladi hám igzamındı aliwshilar, professor A.I.Petrosyants, S.Boboyev, A.Leviyev. Hikmat Rajabov muǵallimlerinden, xaliq namaları hám bastakorlıq atqariwına tiyisli kólemı ırı, atqariwi quramalı bolǵan shıǵarmalardı akadimiyalıq hám milliy jónelislerde sheber atqariwdı úyrenedi. 1978-jıl iyunda Hikmat Rajabov hám fortepianoda Yusman Irina Yakovlevna qanıgelik páninen mámleketlik igzamin tapsıradı. Konservatoriya studentı Hikmat Rajabov 1975-jılı 10-20- avgusta Ózbekstan student jasları atınan Moskvada bolıp ótken Ózbekistan ádebiyatı hám muzika hám kórkem óner kúnleri konfrensiyasında qatnastı.

1975-jıl avgust ayında Ózbekistan joqarı oqiw orınları bilimdan studentler qatarına kiritilip, Konservatoriya wákili retinde Moskvada dem aliwǵa jiberiledi.

REFERENCES

1. Ózbekstan Respublikası Ministrler Kabinetiniń 2021jıl 5-apreldegi “Ózbekstan Mámleketlik Konservatoriyasınıń Nókis filialın shólkemlestiriw haqqında” gı 186-sanlı qararı.
2. Nargıza Barnayeva. Buxoroı Sharıfning Ardoqlı Farzandı./managrafiya 2020.
3. Hikmat Rajabov “ORKIESTR SINIFI” “MUZIKA”, Tashkent 2011
4. Hikmat Rajabov “RUBOB SABAQLIǴI” Nokis 2023.

Qosımsha ádebiyatlar dizimi

5. Мамутов П. А. Обеспечение профессиональными кадрами каракалпакского государственного театра //Проблемы современной науки и образования. – 2023. – №. 3 (181). – С. 104-111.
6. Pirnazarov S. M., Mamutov P. A. History And Development Of Karakalpak National Ethnogenesis //Eurasian Scientific Herald. – 2022. – T. 7. – С. 193-195.
7. Pirnazarov S. M. Qaraqalpaq teatriniń' professionallıqqa o'tiwinde da'slepki adimlar (1930-1939). Ilim hám jámiyet. 62-64-bet.
8. Pirnazarov S. M. A PERIOD OF FORMATION OF THE KARAKALPAK THEATRE (1922-1930). Science and Education in Karakalpakstan. 93-94-bet.